

The Huelgas Ensemble concert as the essence of beauty and perfection

The Dream of Poliphilus. That was the name of the concert of the Flemish vocal ensemble Huelgas Ensemble at the Smetanova Litomyšl festival. The sophisticatedly reasoned selection of compositions from the fourteenth to the twentieth century was an opportunity to enjoy under the vault of the former Piarist temple for a whole hour the unceasing sound beauty of polyphonic music and, to a great extent, the perfection of its interpretation.

Poliphilo's Struggle for Love in a Dream is a more accurate version of the title of the Renaissance novel *Hypnerotomachia Poliphili*, abbreviated *Poliphilo's Dream*, attributed to the Dominican Francesco Colonna and published in Venice in 1499. Paul van Nevel, artistic director of the Belgian - more precisely Flemish - vocal ensemble Huelgas Ensemble, his reading led to the idea to put together a concert program illuminating the different forms of love and desire in music. In the original, the dream is a symbol of vanity and transience, love in it can be not only erotic, fulfilled and disappointed, but also spiritual in allegory. Under the influence of this inspiration, it therefore resulted in contemplation of the finitude of life ranging from fearlessness to dirge, echoing antiquity, capturing the theme of carnal desire and even contemplation on the birth of God's son, on the connection of divinity and humanity. So quite relaxed, a wide range of topics, explained by Van Nevel himself and covered by the concept of beauty.

The one-hour program could only impress with its musical beauty, the lyrics remained only on the level of what was heard and guessed. Even so, without detailed contact with the text, you can listen to music and musical poetry... In the printed program, at least the themes of the individual works were indicated in a few words, starting with anonymous songs from the end of the 14th century from the court circuit of the King of Cyprus and the Pope of Avignon through the motets of Jacob Handel Gallo, Nicolaus Craen, Cipriano de Rore, Philippe de Monte and Ludwig Senfl, and a madrigal by Luka Marenzio to a folk ballad arranged by Max Reger. A departure, but only on paper, was *Io non so ben* (I don't know well) by the contemporary Flemish organist and author Willem Ceuleers; in fact, it fit perfectly into the program: it was also polyphonic, a complete madrigal... And despite the prevailing more complicated consonances, its sections ended in a historicizing way, consonantly.

There were fourteen songs sung and from a purely musical point of view they had a rare uniform character. It was generally calm, significantly muted and slower music - and the interpretation underlined these parameters and qualities to the extreme. It is rare to hear such a beautifully delicate, completely hair-like pianissima, which does not in the least cloud the diction, intonation and expression. It is rare to encounter such sensitive listening between singers, such precise unification in pronunciation and such attentive exchanges between voices. Rarely can we hear such delicious consonances and subtle dynamic changes within musical phrases, such beautifully balanced harmonies, even daring ones for their time.

The group perceived the space above and around them with great empathy. It was placed in the middle of the audience, for individual numbers the singers were grouped and regrouped differently, moreover, not all were for all eight voices. The whole concert was literally filled with an atmosphere of unheard of attention to detail, unpretentiousness and humility.

Working continuously since 1971 under the artistic direction of its founder, the ensemble is named after an important medieval relic - the musical manuscript Codex Las Huelgas from around 1300 from

the Cistercian monastery of Burgos in northern Spain. He is a legend on the concert scene and in the record market. He brought a breath of absolute sonic beauty and absolute interpretive perfection to Litomyšl.

It could be assumed that for the concerts in the Czech Republic - after Litomyšl on June 25 in Prague - the Huelgas Ensemble will carry an identical program. It is not so. The Prague performance, which also features symbolically in the offer of the Concentus Moraviae festival, is not themed like the one in Litomyšl: it brings a selection from Renaissance Franco-Flemish polyphony, that is, music by authors such as Cipriano de Rore, Jean Mouton, Claude Le Jeune, Giaches de Wert or Orlando Lassus.

Petr Veber
KlasikaPlus.cz
25 June 2024

Original Czech text:

Koncert Huelgas Ensemble jako esence krásy a dokonalosti

Polifilův sen. Tak zněl název koncertu vlámského vokálního souboru Huelgas Ensemble na festivalu Smetanova Litomyšl. Sofistikovaně zdůvodněný výběr skladeb od čtrnáctého po dvacáté století byl možností kochat se pod klenbou někdejšího piaristického chrámu po celou hodinu neutuchající zvukovou krásou polyfonní hudby a ve vrchovaté míře i dokonalostí její interpretace.

Polifilův boj o lásku ve snu je přesnější verze názvu renesančního románu Hypnerotomachia Poliphili, zkráceně Polifilův sen, připisovaného dominikánovi Francescu Colonnovi a vydaného v Benátkách roku 1499. Paula van Nevela, uměleckého vedoucího belgického – přesněji vlámského – vokálního souboru Huelgas Ensemble jeho četba přivedla k myšlence sestavit koncertní program osvětlující různé podoby lásky a touhy v hudbě. Sen je v předloze symbolem marnosti a pomíjivosti, láska v ní může být nejen erotická, naplněná i zklamaná, ale v alegorii i duchovní. Pod vlivem této inspirace z toho proto vyšlo rozjímání o konečnosti života v rozpětí od nebojácnosti po žalozpěv, ohlas na antiku, podchycení tématu tělesné touhy a dokonce i kontempace nad zrozením Božího syna, nad propojením božství a lidství. Tedy docela rozvolněné, široké rozpětí témat, samotným van Nevelem vysvětlené a zastřešené pojmem krása.

Hodinový program mohl působit jen a jen hudebními krásami, texty zůstaly jen v rovině slyšeného a tušeného. I tak, bez podrobného kontaktu s textovou předlohou, se dá hudba a hudební poezie poslouchat... V tištěném programu byla pár slovy naznačena alespoň tematika jednotlivých děl, počínaje anonymními písněmi z konce 14. století z okruhu dvora kyperského krále a avignonského papeže přes moteta Jacoba Handla Galla, Nicolause Craena, Cipriana de Rore, Philippa de Monte a Ludwiga Senfla a madrigal Luky Marenzia až po lidovou baladu zpracovanou Maxem Regerem. Vybočením, ale jen na papíře, byla skladba Io non so ben (Nevím dobře) od současného vlámského varhaníka a autora Willema Ceuleerse; ve skutečnosti do programu zapadla zcela ústrojně: byla také polyfonní, úplný madrigal... A přes převažující komplikovanější souzvuky končily její úseky historizujícím způsobem, konsonantně.

Zazpívaných skladeb bylo čtrnáct a z ryze hudebního hlediska měly vzácně jednotný charakter. Byla to vesměs klidná, výrazně ztišená a pomalejší hudba – a interpretace tyto parametry a kvality podtrhla do krajnosti. Málokdy jsou slyšet tak nádherně jemná, zcela vlasová pianissima, která však ani trochu nezamlžují dikci, intonaci a výraz. Málokdy se lze setkat s tak citlivým nasloucháním mezi zpěváky, s tak přesným sjednocením ve výslovnosti a tak pozornými výměnami mezi hlasy. Málokdy můžeme slyšet tak lahodné souzvuky a jemné dynamické proměny uvnitř hudebních frází, tak nádherně vybalancované harmonie, a to i ty na svou dobu odvážné.

Soubor s velkou empatií vnímal prostor nad sebou i kolem sebe. Byl umístěn uprostřed publika, pro jednotlivá čísla se zpěváci různě seskupovali a přeskupovali, navíc ne všechna byla pro všech osm hlasů. Celý koncert doslova nadnášela atmosféra neslýchané pozornosti detailům, neokázalosti a pokory.

Soubor, pracující po celou dobu od roku 1971 pod uměleckým vedením svého zakladatele, je pojmenován podle význačné středověké památky – hudebního rukopisu Codex Las Huelgas z doby kolem roku 1300 z cisterciáckého kláštera v Burgosu v severním Španělsku. Je legendou na koncertní scéně i na trhu nahrávek. Do Litomyšle s ním přišel závan absolutní zvukové krásy a absolutní interpretační dokonalosti.

Dalo by se předpokládat, že pro koncerty v Česku – po Litomyšli ještě 25. června v Praze – veze Huelgas Ensemble totožný program. Není tomu tak. Pražské vystoupení, figurující zároveň symbolicky i v nabídce festivalu Concentus Moraviae, není tematizováno jako to litomyšlské: přináší výběr z renesanční franko-vlámské polyfonie, to znamená hudbu od autorů, jako jsou Cipriano de Rore, Jean Mouton, Claude Le Jeune, Giaches de Wert či Orlandus Lassus.

***** ***** *****